

การบริหารงานละครวิทยุกระจายเสียงสู่ยุคดิจิทัล MANAGEMENT OF RADIO DRAMA INTO THE DIGITAL AGE

21

จักรีรัตน์ แสงวารี *

บทนำ

ปัจจุบันสื่อมวลชนมีบทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมากประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเหตุให้สื่อมวลชนแพร่กระจายเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิง สื่อมวลชนนับว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น วิทยุกระจายเสียงนับได้ว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลสูง เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสภาพของท้องถิ่น โดยไม่จำกัดความรู้และระดับการศึกษาตลอดเวลาในขณะรับฟัง จึงมีผู้นิยมจัดรายการวิทยุกระจายเสียงกันมาก และเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะรายการที่ให้ความบันเทิงและเป็นที่ยอมรับในสมัยอดีตคงหนีไม่พ้นละครวิทยุกระจายเสียง ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อบันเทิงที่นำเสนอจัดการบริหารงานทางวิทยุกระจายเสียงมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่กิจการกระจายเสียงในประเทศไทยกำเนิดขึ้น โดยในอดีตอาศัยหลักการบริหารงานแบบครอบครัว เน้นการทำงานอาศัยศิลปะการแสดงเป็นหลัก แต่ภายหลังละครโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทและได้รับความนิยมในสังคมไทยเพราะเป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง ทำให้กระแสความนิยมของละครวิทยุกระจายเสียงลดน้อยลง ปัจจุบันละครวิทยุกระจายเสียงได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยมีพัฒนาการออกอากาศในรูปแบบของละครวิทยุกระจายเสียงแบบออนไลน์ เพื่อขยายเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งจากผู้ฟังคนรุ่นใหม่ และคนรุ่นเก่า เป็นการช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟู ทำให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าทางศิลปะการแสดงที่คลาสสิกของละครวิทยุกระจายเสียง ไม่ให้ลบเลือนไปจากความทรงจำ

ละครวิทยุกระจายเสียง

ละครวิทยุกระจายเสียงเป็นการเสนอเรื่องราวโดยใช้การแสดงด้วย คำพูด ดนตรี และเสียงประกอบ ให้ผู้ฟังสามารถเห็นภาพพจน์ เหตุการณ์ ท่าทาง มีความรู้สึกและอารมณ์คล้อยตามไปกับเรื่องที่เสนอ ซึ่งผู้ฟังไม่สามารถเห็นหน้าตา บุคลิก การแต่งกายของผู้แสดงไม่สามารถเห็นฉาก สีสน ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ สัมผัสได้แต่เสียงเพียงอย่างเดียว ไม่เหมือนกับการชมละครวิทยุโทรทัศน์ ละครเวที หรือภาพยนตร์ แต่อย่างไรก็ตามละครวิทยุกระจายเสียงก็ยังมีส่วนเสน่ห์ต่อผู้ที่ยังรักในการฟังอย่างต่อเนื่อง

ละครวิทยุกระจายเสียงนั้นกำเนิดขึ้นก่อนละครวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์ นำมาเสนอออกมาเป็นบทละคร และถ่ายทอดผ่านนักแสดงที่คัดสรร มากไปได้ด้วยความสามารถในการสวมบทบาทตัวละครได้อย่างเหมาะสมและลงตัว ประกอบกับมีเทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วย ถือเป็นการเพิ่มสีสัน โดยเฉพาะเรื่องของ “เสียง” ซึ่งขาดไม่ได้ เป็นการสร้างจินตนาการได้ดีจากการแสดง ซึ่งเสียงต่างๆ สำหรับละครวิทยุกระจายเสียงนั้นประกอบไปด้วย 1) เสียงพูด คือเสียงที่ตัวละครเจรจาโต้ตอบกัน หรือแสดงความรู้สึก 2) เสียงเพลง คือเสียงที่นำมาใช้ในเหตุผลต่างๆ 3) เสียงประกอบ คือเสียงต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบเกี่ยวกับฉาก การเคลื่อนไหว และบอกเหตุการณ์ต่างๆ ประกอบทั้งสามส่วนเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ผู้ฟังจะเกิดการคล้อยตาม เชื่อถือ อยากรู้ และอยากติดตาม สร้างจินตนาการหรือมโนภาพ เกิดความรู้สึกสนุกสนาน รัก สงสาร โศกเศร้า ขบขัน เป็นต้น โดยควรจะเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่ใกล้ตัวเกี่ยวกับ

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เหตุการณ์ต่างๆ ในสิ่งที่คนส่วนใหญ่สนใจ และเรื่องราวตอบสนองความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และอยากรู้อยากติดตาม ต่อไป (ชัยวิชิต อดิศักดิ์. 2542 : 78) การแสดงในรูปแบบละครวิทยุกระจายเสียงนอกจากจะมีอิทธิพลในด้านการบันเทิงโดยเฉพาะแล้วยังมีอิทธิพลที่ใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านภัยของประเทศและสนับสนุนสิ่งที่ดีงามในสังคมอย่างเช่นในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยใช้ละครวิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือต่อต้านคอมมิวนิสต์และผู้ก่อการร้ายป้องกันอาชญากรรมปราบปรามป้องกันและต่อต้านยาเสพติดให้โทษ โดยการชี้แจงแก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญให้รู้สิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิตได้อีกด้วย คือนำแสดงละครเกี่ยวกับเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ และวิธีป้องกัน การปฐมพยาบาล เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นวิธีการนำเสนอ ซึ่งมีเรื่องราวเนื้อหาสาระและความบันเทิงที่มีประโยชน์เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและได้ผลดี (แก้ว อัจฉริยะกุล. 2543 : 83-84)

ละครวิทยุกระจายเสียงถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการจัดทำละครวิทยุกระจายเสียงโดยออกอากาศเป็นประจำทุกวัน โดยสตูดิโอ เออร์นา ฟิลลิปส์ (IRNA PHILIPS) เรื่องแรกที่แสดงออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชื่อ PAINTED DREAMS โดยเริ่มแสดงครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1930 ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือจากบริษัทพวงซึกฟอกต่างๆ เป็นผู้สนับสนุนรายการ ดังนั้นละครวิทยุกระจายเสียงประจำวันในอเมริกาจึงถูกเรียกว่า SOAP OPERA คือละครในภาคกลางวันที่เราอารมณ์หรือแสดงความรู้สึกทางจิตใจตามธรรมชาติ จะเป็นลักษณะละครเรื่องราว ที่เสนอทางวิทยุกระจายเสียงติดต่อกันในช่วงเวลากลางวัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เพื่อให้แม่บ้านได้ฟังพักผ่อนหย่อนใจ (วันเพ็ญ มีเต็ม. 2527 : 4)

มีเรื่องกล่าวขวัญกันมากเมื่อเอ่ยถึงละครวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศในต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา) อยู่เรื่องหนึ่งซึ่งสร้างอิทธิพลอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึง เรื่องนี้ก็คือ War of The Worlds หรือแปลเป็นไทยว่าสงครามจากมนุษย์ดาวอังคาร ออกอากาศเมื่อปี ค.ศ. 1931 ซึ่งในยุคนั้นละครวิทยุกระจายเสียงกำลังเป็นที่นิยมแพร่หลาย ผู้ผลิตรายการคือ ออร์สัน เวลส์ (Orson Wells) ได้ผลิตละครเกี่ยวกับมนุษย์ดาวอังคารบุกโลก ด้วยความที่กลัวว่ารายการอาจจะน่าเบื่อเพราะเนื้อหาเหมือนนิทานเพื่อฝัน เขาจึงคิดหาวิธีดึงดูดความสนใจด้วยการเสนอเรื่องละครในลักษณะกึ่งข่าว โดยดำเนินรายการในลักษณะการรายงานข่าว ถึงการบุกรุกของมนุษย์จากดาวอังคาร เพื่อให้สมจริง ออร์สัน เวลส์ ได้เลือกสถานที่บางเมืองให้เป็นจุดที่ถูกโจมตี โดยเขียนบทให้ตรงกับภูมิประเทศ มีการสำรวจสถานที่ล่วงหน้าเพื่อนำไปเขียนบท ระหว่างการนำเสนอรายการจะมีการประกาศแทรกเป็นระยะว่านี่เป็นเพียงรายการวิทยุกระจายเสียงเท่านั้น แต่ผลปรากฏว่าเรื่องดังกล่าวทำให้เกิดการตื่นตระหนกของคนอเมริกาอย่างกว้างขวาง ผู้ที่หลงเชื่อว่าเป็นจริงถึงกับอพยพหนีภัย บางคนตกใจจนหัวใจวายตาย บางคนคิดที่จะต่อสู้เพื่อความอยู่รอด บางคนสอบถามความจริงมาทางสถานีจนเกิดการโกลาหลไปทั่วเมือง เหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นสิ่งที่คาดคิดที่รายการละครวิทยุกระจายเสียงจะสามารถทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นได้ (อรทัย ศรีสันติสุข. 2541 : 157)

สำหรับประเทศไทยเริ่มดำเนินการออกอากาศที่ศาลาแดงเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2473 โดยละครวิทยุกระจายเสียงในสมัยแรกๆ เจ้าหน้าที่ของสถานีจะเป็นผู้แสดงเอง ซึ่งเริ่มจากการแทรกบทเจรจา สลับกับมโหรีในละครรำประเภทต่างๆ เช่น ละครนอก ละครใน ละครรื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่า ละครวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน มีวิวัฒนาการมาจากศิลปะการแสดงในยุคก่อน แล้วจึงมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย จนกลายมาเป็นละครวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน (ศิวะพร หงส์จินดาเกศ. 2537 : 1)

จากข้อมูลพบว่าพระเอกละครวิทยุกระจายเสียงคนแรกนั้นคือ “จำรัส สุวคนธ์” ซึ่งต่อมาไม่นานกลายเป็นพระเอกในจอเงินหนังไทยยุค 35 มม. ของศรีกรุงภาพยนตร์ ส่วนนางเอกในยุคแรกของละครวิทยุกระจายเสียงนั้นก็คือ “สมจิตร อินทุโสภณ” (มานวิภา ตันติสุกฤต. 2523 : 93) ละครวิทยุกระจายเสียงที่ถือได้ว่าเป็นแบบฉบับของ “ละครประจำวัน” หรือ Soap Opera ต้องยกให้เรื่อง “ล่องไพร” ของครุมาลัย ชูพินิจ นักประพันธ์เอกช่วยเขียนบทให้ เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับป่าดงพงไพร ประเดิมออกอากาศ เมื่อปี พ.ศ. 2497 ทุกคืนวันจันทร์หลังข่าว 2 ทูม เกือบทุกคนที่มีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงจะหมุนไปหาคลื่นของ ท.ท.ท. เพื่อฟังละครเรื่อง “ล่องไพร” เหมือนถูกมนต์สะกด และที่สำคัญละครเรื่องนี้เล่นกันนานติดต่อกันประมาณ 5-6 ปี ถือได้ว่าไม่เคยมีละครวิทยุกระจายเสียงเรื่องใดออกอากาศได้ยาวถึงขนาดนี้ (ณรงค์ จันทรเรือง. 2539 : 121-122)

คณะรุ่งนรินทร์เป็นคณะละครที่หาแนวใหม่เพื่อการแข่งขันกับคณะต่างๆ โดยคิดทำเป็นละครวิทยุกระจายเสียงแนวลูกทุ่ง ซึ่ง “ไพบูลย์ ศุภวาริ” เป็นผู้จัด โดยมี “ไพจิตร ศุภวาริ” น้องชายเป็นผู้เขียนบทได้นำเอานวนิยายของไม้เมืองเดิม เช่น ลานเท แสนแสบ ซึ่งได้รับความนิยมเรื่อยๆ เรื่องที่ดังติดอันดับคือ เรื่อง “ท่าฉลอม” ซึ่งได้ “สมควร กวียะ” เป็นพระเอกของเรื่องชื่อ “ทม” กลายเป็นละครที่ดังมาก มีจดหมายจากแฟนเป็นร้อยเป็นพัน เดินไปทางไหนไม่ต้องมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงก็สามารถติดตามได้เพราะทุกๆ บ้านส่วนใหญ่ฟังกันหมด (สมควร กวียะ. 2540 : 22)

คณะแก้วฟ้า โดยครูแก้ว อัจฉริยะกุล เป็นคณะละครวิทยุกระจายเสียงที่เพิ่มเทคนิคที่สมบูรณ์ทางด้านเสียงประกอบและเสียงก้อง (สำหรับตัวละครคิดในใจ) โดยเรื่อง “สลักจิต” เป็นเรื่องแรกที่ประสบความสำเร็จมาก โดยผู้ฟังทางบ้านที่เป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ยอมสืบทอดเป็นสีทองตามนางเอกของเรื่องที่ชื่อ “จอย” ซึ่งเป็นลูกครึ่ง คณะแก้วฟ้าประสบความสำเร็จอย่างมากเคยออกอากาศถึง 18 เรื่อง 18 สถานีในเวลาเดียวกัน และทุกๆ เรื่องที่ออกอากาศจะได้รับความนิยมโดยถูกบริษัทภาพยนตร์ซื้อไปสร้างภาพยนตร์เกือบทุกเรื่องที่ออกอากาศไป (นภาพรณ อัจฉริยะกุล. สัมภาษณ์, 2543) มีคู่พระคู่นางในตอนนั้นที่เรียกว่าเป็น “ขวัญใจแม่ค้า” ซึ่งพระเอกคือ วิเชียร นิลกานนท์ และนางเอกคือ จิราภา ปัญจศิลป์ ซึ่งได้รับความนิยมจากบรรดาผู้ฟัง และได้รับพระราชทานรางวัล “ดาราทอง” จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คณะก้นตนาเป็นคณะละครแนวผี ประเภทลึกลับ ตื่นเต้น น่ากลัว โดยมี “ประดิษฐ์ กัลย์จาฤก” และ “กุสุมา ลินสุข” คู่ขวัญของก้นตนา ซึ่งทั้งคู่เป็นผู้ดูแลผลิตและเขียนบท ได้รับรางวัลถ้วยทองคำชนะเลิศจากเรื่อง “สิ่งที่ได้จากสมรภูมิ” ของ “เอิบ ก้นตนา” คณะก้นตนาถือเป็นคณะแรกที่มีห้องอัดเสียงเป็นของตัวเอง (ฉลองรัฐ ทิพย์พิมาณ. 2540 : 172)

ปัจจุบันผู้รับฟังละครวิทยุกระจายเสียงลดจำนวน และความนิยมลง เนื่องจากสามารถรับความบันเทิงจากสื่อต่างๆ ได้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฯลฯ กระแสของละครวิทยุกระจายเสียงจึงกลายเป็นเรื่องของความล้าสมัย หรือโบราณแต่เมื่อมองให้ลึกจะพบว่าละครวิทยุกระจายเสียงยังคงอยู่เพียงแต่มีการปรับสภาพให้เป็นไปตามยุคและสมัย ละครวิทยุกระจายเสียงคือเรื่องของความคลาสสิกที่จะลืมไม่ได้

ละครวิทยุกระจายเสียงกับการบริหารในยุคอดีต

การบริหารในอดีตของคณะละครในกรุงเทพมหานครที่ผ่านมา นั้น ส่วนใหญ่เน้นการบริหารแบบครอบครัว กล่าวคือเป็นการบริหารงานและให้อิสระในการตัดสินใจ ไม่ค่อยมีการควบคุม ไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับ คนทำงานจะกำหนดนโยบายในการทำงานเอง ทำให้เป้าหมายไม่ค่อยชัดเจน (สุพัตรา สุภาพ. 2536 : 50-51) ละครวิทยุกระจายเสียงของทุกคณะจะออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและระบบ เอ. เอ็ม. เท่านั้นซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นตารางประกอบไปด้วย

ตาราง 1 แสดงชื่อสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศละครวิทยุกระจายเสียง

ชื่อสถานีวิทยุกระจายเสียง
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (เอ.เอ็ม. 891)
สถานีวิทยุกระจายเสียง วพท. (เอ.เอ็ม. 792)
สถานีวิทยุกระจายเสียง รต. (เอ.เอ็ม. 747)
สถานีวิทยุกระจายเสียง ทอ. 01 ดอนเมือง (เอ.เอ็ม. 945)
สถานีวิทยุกระจายเสียง ตชด. (เอ.เอ็ม. 576)
สถานีวิทยุกระจายเสียง เสียงสามยอด (เอ.เอ็ม. 1179)
สถานีวิทยุกระจายเสียง 1 ปณ. ภาคพิเศษ (เอ.เอ็ม. 1035)

โดยคณะละครวิทยุกระจายเสียงนั้นมีทั้งคณะที่มีห้องบันทึกเสียงเป็นของตนเองกับที่ต้องไปเช่าห้องบันทึกเสียง ซึ่งคณะละครวิทยุกระจายเสียงที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีประมาณ 22 คณะ โดยการดูแลของผู้บริหารคณะจากจำนวน 15 ท่าน ดังสรุปออกมาเป็นตารางให้ทราบดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงชื่อคณะละครวิทยุกระจายเสียงและผู้บริหารคณะฯ

ชื่อคณะละครวิทยุกระจายเสียง	ชื่อผู้บริหาร
นุชและสหาย	คุณรัฐสันต์ ศรีสิริยาภรณ์
เกศทิพย์	คุณกัลยา ทินพงษ์
2-1-3	คุณวิระ ลิมปพันธ์
นิลิกานนท์	คุณวิเชียร นิลิกานนท์
สยาม 8-1	คุณอาทร พาทีพันธ์
มิตรปราโมทย์	คุณปราโมทย์ สัมณกร
ผดุงธรรม	คุณปราโมทย์ สัมณกร
ทีมงานศูนย์ร่วมข่าวสมหญิง ยิ่งยศ	คุณประยูร เกตุเกียร
พรรณนาภิรมย์	คุณมูทิตา จันทรานุสรณ์
ณัชพิชการแสดง	คุณมูทิตา จันทรานุสรณ์
พจนันท์บันเทิง	คุณมูทิตา จันทรานุสรณ์
มิตรดรุณ	คุณมูทิตา จันทรานุสรณ์
พนักงานธนาคารออมสิน	คุณหิรัญญา อำนาจเกียรติกุล
ลูกนกฮูก	คุณจำเริญ รัตนะ
เอกวาที	คุณธงชัย สุนทรสารทูล
บุญช่วย ทองเรือง	คุณธงชัย สุนทรสารทูล
ดุริยประณีต	คุณสุดจิตต์ ดุริยประณีต
ศิลปะดุริยางค์	คุณสมชาย ดุริยประณีต
ดุริยพันธ์	คุณดวงเนตร ดุริยพันธ์
วาทีวิเวก	คุณสุพร อ่วมบำรุง
พรเทวา	คุณสุพร อ่วมบำรุง
มงคลภาษาตก	คุณสุพร อ่วมบำรุง

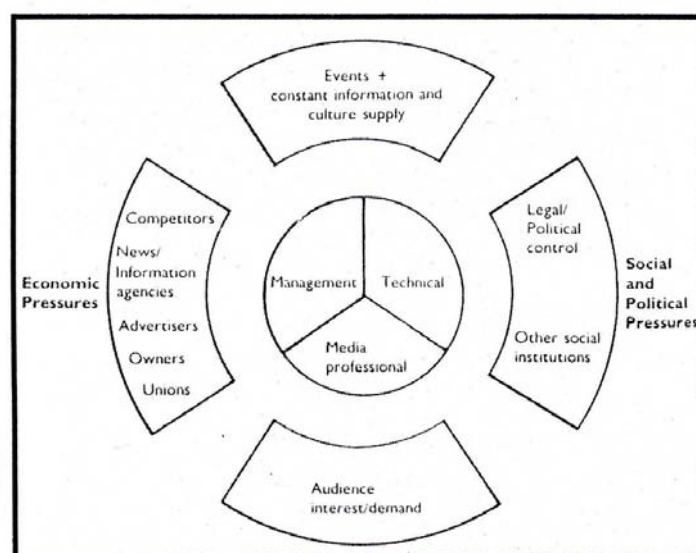
ทั้งนี้มีรูปแบบในการเสนอออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ละครตอนเดียวจบ 2) ละครหลายตอนจบ 3) ละครชุด และสามารถแบ่งเป็นประเภทออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ละครวิทยุกระจายเสียงแบบสากล (ละครชีวิต, ละครผี, ละครธรรมะ และละครเด็ก) 2) ละครวิทยุกระจายเสียงแบบไทย (ละครชาตรี, ละครนอก, ละครใน, ละครร้อง, ละครเสภา, ละครพูด, ละครตีกีตาบรรพ์, ละครสังคีต และละครพันทาง)

ภาพประกอบ 1 ตัวอย่างการแสดงละครวิทยุกระจายเสียง

(ที่มา : <http://www.oknation.net>)

นอกจากนั้นอาศัยการบริหารงานและพัฒนาคณะละครวิทยุกระจายเสียงที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงาน โดยดูจากบริบทของปัจจัยตามแนวคิดตามแบบจำลองของเดนีส แมคควอล (Denis McQuail. 1994 : 190-191) ตามหน้าที่ของสื่อมวลชน

ที่กล่าวไว้ว่าการดำเนินงานของภายใต้ปัจจัยนั้นประกอบไปด้วยปัจจัยภายใน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารงาน ด้านเทคโนโลยี และความสามารถ ส่วนปัจจัยภายนอก ต้องให้ความสำคัญกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมไปถึงยังต้องให้ความสำคัญต่อแรงกดดันทางทั้งจากเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ละครวิทยุกระจายเสียงสู่ยุคดิจิทัล

ปัจจุบันการเจริญเติบโตของสังคมเครือข่ายออนไลน์เป็นตัวขับเคลื่อนทำให้อินเทอร์เน็ตเติบโตแบบก้าวกระโดด ได้มีการนำเอาเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศทางด้าน ICT กล่าวคือเกิดการปฏิสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา เป็นต้น

อินเทอร์เน็ตที่ถูกพัฒนาให้มีความเสถียร ความเร็ว รวมทั้งราคาถูก ช่วยเกื้อหนุนให้สังคมเครือข่ายออนไลน์มีความจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ละครวิทยุกระจายเสียงก็เช่นเดียวกันมีการปรับสภาพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโดยปรับตัวมาอยู่ในรูปแบบของสังคมออนไลน์ ถึงแม้จะยังคงขั้นตอนการผลิตในลักษณะแบบเดิมๆ อยู่ รวมทั้งจำนวนของคณะละครก็ได้ลดปริมาณลงจากเดิม ส่วน

ใครที่ยังสนใจอยู่กับปรับจากออกอากาศแบบธรรมดาให้กลายเป็นยุคดิจิทัล โดยมีการออกอากาศในรูปแบบวิทยุออนไลน์ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้กับผู้บริโภค เป็นทางเลือกให้ละครวิทยุกระจายเสียงคงอยู่ต่อไป

ปัจจุบันได้มีการบริหารงานโดยนำละครวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศในอดีตเฉพาะในสถานีวิทยุกระจายเสียง ในระบบ เอ. เอ็ม. ได้มีการพัฒนาเอาใจคนยุคไซเบอร์ โดยนำเสนอในรูปแบบละครวิทยุออนไลน์ เราสามารถดาวน์โหลดละครวิทยุกระจายเสียงได้จากอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้ฟังรายการไม่เฉพาะเจาะจงเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ต่างประเทศก็สามารถรับฟังได้ตลอดเวลาในอินเทอร์เน็ตเข้าถึง ละครวิทยุออนไลน์ เกิดขึ้นครั้งแรกคือคณะมิตรประสานการแสดง มศว. โดยการก่อตั้งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิบุญฤทธิ์ ครอบหาเวชวิชฐ์ เริ่มจากโครงการฟื้นฟูละครวิทยุ ให้กับผู้ที่สนใจและนักศึกษา ของสำนักงานสื่อวิทยุและเทคโนโลยี การศึกษา มศว. ประสานมิตร โดยละครของคณะมิตรประสานการแสดง มศว. อาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ซับซ้อน จากนั้นก็อัพโหลดให้ฟังกับแบบออนไลน์ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่มีความสะดวกและง่ายกว่าสมัยก่อน สามารถใส่เสียงประกอบได้เหมือนจริง ติดต่อและแก้ไขข้อผิดพลาดได้อย่างรวดเร็วจากคอมพิวเตอร์ ซึ่งเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตำนานพื้นบ้านและเรื่องราวประวัติศาสตร์ เพราะต้องการสืบสานและสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม เช่นเรื่องศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เรื่องเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก เรื่องพิชัยดาบหัก และเรื่อง 1 คืนกับผู้ชาย 2 คน เป็นต้น โดยแฝงความรู้เสริมการท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กัน เพราะนอกจากความบันเทิงที่ได้รับแล้วยังถูกนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยการนำนักศึกษามาร่วมในการผลิตถือเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา และเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้ที่สนใจจากภายนอกอีกด้วย หลังจากนั้นไม่นานก็เริ่มมีละครวิทยุกระจายเสียงในระบบออนไลน์เพิ่มจำนวนมากขึ้น เช่น ญัฐธากิรมย์ รังสิมันต์ สยามฮา ฟังธรรม.com ธรรมะออนไลน์เป็นต้น พร้อมทั้งออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในระบบ เอฟ. เอ็ม. โดยมีได้ถูกจำกัดออกอากาศเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงในระบบเอ. เอ็ม. เท่านั้น ทำให้มีกลุ่มผู้ฟังโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นไม่เคยฟังละครวิทยุกระจายเสียงมาก่อน ได้มีโอกาสฟังจากการออนไลน์ โดยเรื่องที่ฟังส่วนใหญ่ของวัยรุ่นส่วนมากเป็นแนวเกี่ยวกับแนวละครผี ซึ่งละครวิทยุออนไลน์สามารถเกิดอรรถรสจากการฟัง สร้างจินตนาการจากเสียงที่ได้ยิน ไม่ว่าจะเป็นมาจากเสียงประกอบ เสียงบรรยาย เสียงพูด เสียงดนตรี ฯลฯ

1. มิตรประสานการแสดง มศว.

2. ญัฐธากิรมย์การละคร

3. รังสิมันต์

4. ย่าใหญ่เพลงไทย

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างละครวิทยุกระจายเสียงออนไลน์ในปัจจุบัน

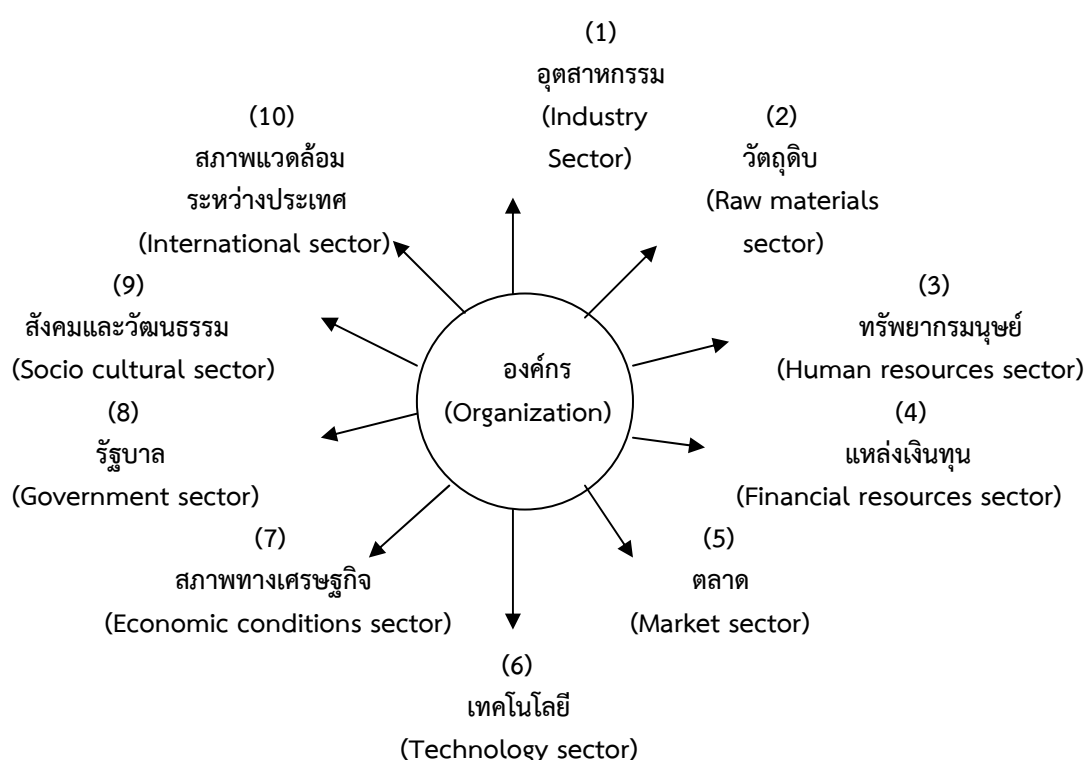
(ที่มา : รูปที่ 1=<http://www.mitrprasrn.com>

รูปที่ 2=<http://www.nutthapirom.com>

รูปที่ 3=<http://www.rungsimun.com>

รูปที่ 4=<http://www.yumyai1.com>)

จะเห็นได้ว่าการบริหารในปัจจุบันตรงกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารและการพัฒนาของคณะครุวิทยุกระจายเสียงในเขตกรุงเทพมหานครที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารคณะครุวิทยุกระจายเสียง ควรให้การสนับสนุน และส่งเสริมให้คณะครุวิทยุกระจายเสียง ออกสู่สื่ออื่นๆ ทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี อย่างเช่น ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันมีหลายรายการในสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะรายการเพลงได้มีการนำออกผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ถือได้ว่าเป็นความแปลกใหม่ และน่าที่จะเกิดผลประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ฟัง กล่าวคือจะมีกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจทางด้านอินเทอร์เน็ตได้มีโอกาสเปิดฟังละครวิทยุกระจายเสียงมากขึ้น (จักรีรัตน์ พงศ์พัฒนากร. 2543 : 187) จนได้ชื่อว่าปัจจุบันเป็นยุคของละครวิทยุกระจายเสียงมีการพัฒนาไปสู่ “ละครวิทยุกระจายเสียงออนไลน์” กล่าวคือจัดให้มีรูปแบบตามยุคและสมัยให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจุบัน อาจจะสรุปได้ว่าละครวิทยุมีการปรับตัวการบริหารที่เกิดขึ้นเป็นไปตามสภาพแวดล้อมขององค์กร (An organization's environment) ตามแบบของ Daft (2001 : 131)

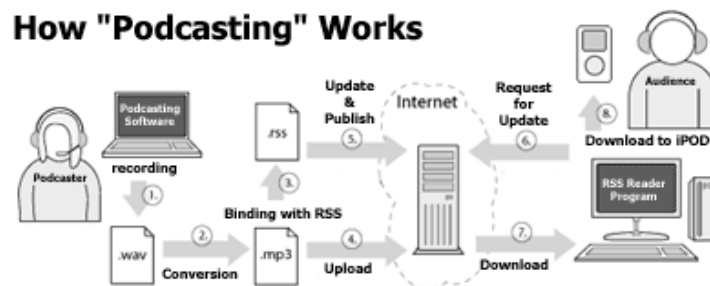

ภาพประกอบ 3 แสดงสภาพแวดล้อมขององค์กร

จากภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่าต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมขององค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่อง 1) อุตสาหกรรม การแข่งขัน ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรม 2) วัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต ผู้ผลิต ทรัพยากร การบริการ 3) ทรัพยากรมนุษย์ ตลาดแรงงาน การจ้างงาน 4) แหล่งเงินทุน ผู้สนับสนุนรายการ ทูส่วนตัว 5) ตลาด ผู้ฟัง ผู้ใช้บริการ 6) เทคโนโลยี เทคนิคในการผลิตรายการ คอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง 7) สภาพทางเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ 8) รัฐบาล การเมือง การปกครอง กฎหมาย ข้อบังคับ 9) สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การศึกษา ศาสนา จริยธรรมในการทำงาน สิ่งแวดล้อม 10) สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ รูปแบบการแข่งขัน ธุรกิจต่างประเทศ กฎข้อบังคับ เป็นต้น ถือได้ว่าอาศัยการบริหารโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่ได้กล่าวมาประกอบการพิจารณาเพื่อปรับสภาพของการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงขอยุคดิจิทัล

การพัฒนาละครวิทยุกระจายเสียงสู่ยุคดิจิทัล ในปัจจุบันเราสามารถพัฒนาได้ในหลายลักษณะ โดยในที่นี้ขอนำเสนอวิธีการที่เรียกว่า “พอดแคสต์” (Podcast) ซึ่งมีชื่อเต็มว่า Podcasting ซึ่งมาจากคำว่า POD คือ Personal-on-demand ส่วน Cast คือ Broadcasting จึงมีความหมายถึงสื่อในรูปของภาพและเสียงที่นำมาเผยแพร่ให้ผู้รับสารสามารถเลือกได้ตามความต้องการทั้งเนื้อหา เวลา และ สถานที่ที่จะรับฟัง ปัจจุบันมีอยู่ 2 ประเภทคือ Podcast ธรรมดา ซึ่งเป็น Podcast ที่เป็นเสียงอย่างเดียว กับ Vodcast ซึ่งเป็น Podcast ที่เป็นวิดีโอ ซึ่งส่วนใหญ่ Podcast มักเป็น file เสียงที่ต้องการเผยแพร่ สำหรับวิทยุละครวิทยุ ถือเป็นการกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ตแบบไม่จำเป็นต้องอยู่ฟังตลอดเวลา โดยที่เราสามารถเลือกดาวน์โหลดเฉพาะช่วงวันและเวลาหรือตอนของเรื่องเฉพาะที่เราสนใจอยากฟังมาเก็บไว้ในเครื่องแล้วเปิดฟังเวลาที่ว่างแบบ Off-line ซึ่งสามารถรับสื่อเวลาไหนก็ได้

ภาพประกอบ 4 วิธีการทำงาน “Podcsting”

ที่มา : <http://www.arip.co.th>

โดยทางผู้บริหารละครวิทยุกระจายเสียงควรทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ แบ่งเป็นเรื่อง เป็นตอนตามความเหมาะสม มีการอัปเดตเป็นประจำทุกวัน หรือทุกสัปดาห์ เพื่อผู้ฟังจะสามารถเลือกรับฟังได้ในเวลาและสถานที่ที่ต้องการ เป็นการเผยแพร่ผลงานเสียงโดยใช้เทคโนโลยีใน RSS หรือ Really Simple Syndication เป็นบริการบนเว็บไซต์ภาษา XML ใช้สำหรับดึงจากเว็บต่างๆ มาแสดงบนหน้าเว็บเพจ โดยนำมาเฉพาะหัวข้อ เมื่อผู้ใช้คลิกก็จะมีแสดงรายละเอียดในเว็บต้นฉบับนั้นๆ โดยที่หัวข้อจะอัปเดตตามเว็บต้นทาง ซึ่งการดึงหัวข้อไปแสดงนั้นจะมีส่วนประกอบทั้งหมดสามส่วนคือส่วนผู้ให้บริการและส่วนผู้สร้างเว็บไซต์ใช้ทั่วไปและส่วนผู้ใช้ทั่วไป จุดเด่นของ RSS คือผู้ใช้จะไม่จำเป็นต้องเข้าไปตามเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อความถี่ข้อมูลอัปเดตใหม่หรือไม่ ขณะที่เว็บไซต์แต่ละแห่งอาจมีระยะเวลาในการอัปเดตไม่เท่ากัน บางครั้งผู้ใช้อาจหลงลืมจนเข้าไปดูเนื้อหาอัปเดตใหม่บนเว็บไม่ครบถ้วน รูปแบบ RSS จะช่วยให้ผู้สามารถรับข่าวสารอัปเดตใหม่ได้โดยไม่ต้องเข้าไปดูทุกครั้งให้เสียเวลา ได้ประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้บริโภคและฝ่ายเจ้าของเว็บไซต์ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ: www.torakom.com) โดยไม่ต้องเข้า blog หรือ website ก็ได้

ภาพประกอบ 5 PodCast ทำงานอย่างไร

ที่มา : <http://www.thaicypoint.com>

โดยประเภทของ Podcast Basic Podcast มีเพียงแค่เสียงต่างๆ เป็นส่วนประกอบ รูปแบบของ file เป็น mp3 Enhanced Podcast มีการเพิ่มลูกเล่นใช้ภาพประกอบเสียง หรือ คำบรรยาย เช่น ทำเป็น slide show ประกอบเสียง รูปแบบของ file เป็น mp4 Vodcast (Video Podcast) คือการทำ Podcast เป็น ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบกัน มีความซับซ้อนมากที่สุด รูปแบบ file เป็น mp4, mpeg4

การทำ Podcast ต้องคำนึงถึงการใช้เสียงต่างๆ ให้น่าสนใจ เหมือนกำลังทำรายการวิทยุกระจายเสียงจริงๆ มีความต่อเนื่องในการอัดเทป นำเสนอสิ่งที่ต่างจากสื่อหลัก ต้องให้ความรู้สึกใกล้ชิดกับคนฟัง ไม่ยาวเกินไป ฟังง่าย เน้นเรื่องคุณภาพของเสียง เพื่อช่วยสร้างสีสันให้กับรายการ ข้อมูลต้องรอบด้าน Audio Package สำหรับ Podcast ควรเสนอเรื่องที่สื่อ mainstream ไม่เสนอ หรือ ให้มุมที่ต่างออกไป เสียงที่ใช้ ต้องสามารถสร้างจินตนาการได้ “สร้างภาพ” นำเสนอในรูปแบบที่ไม่ยาว หรือ สั้นเกินไป ซึ่งไม่ควรเกิน 30 นาที โดยเริ่มจากลงสร้างงานเสียงขึ้นมา อาจเป็นการอัดเสียง ตัดต่อด้วยโปรแกรมตัดต่อเสียงให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงคุณภาพของเสียง Save file เสียงนั้น เป็น MP3 และ Upload เข้า server เพื่อเก็บ file ไว้บน internet อาจสมัคร host service ต่างๆ ที่ให้บริการเก็บ file (สกุลศรี ศรีสารคาม: www.slideshare.net) ถือได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ละครวิทยุกระจายเสียงสามารถอยู่ได้ โดยปรับสภาพเป็นไปตามยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นการเพิ่มช่องทางทางการสื่อสารและเพิ่มจำนวนผู้เปิดรับสื่อได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาละครวิทยุกระจายเสียงในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังคงเสน่ห์ของความบันเทิงที่มีมนต์ขลังในทุกยุค โดยที่สื่อไฮเทคแห่งความทันสมัยใดๆ ก็ไม่สามารถมาแทนที่ “ละครวิทยุกระจายเสียง” ได้

บทสรุป

การบริหารละครวิทยุกระจายเสียงสู่มิติใหม่ของยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้ในการอนุรักษ์ศิลปะละครวิทยุกระจายเสียงให้ดำเนินงานต่อไปได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้บุคคลทั่วไป เห็นถึงคุณค่าของศิลปะการแสดงที่คลาสสิกแขนงนี้ที่ถือได้ว่าเป็นรากฐานของการแสดงที่ดี ที่จะทำให้ง่ายไปสู่ศิลปะการแสดงแขนงอื่น ร่วมกันอนุรักษ์การแสดงละครวิทยุกระจายเสียงไม่ให้สูญสลายไปกับกาลเวลา เช่นเดียวกับการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงแขนงต่างๆ ให้เป็นมรดกของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นลำตัด ลิเก เพลงฉ่อย เพลงลูกทุ่ง ฯลฯ รวมทั้งศิลปะการแสดงพื้นเมืองประจำท้องถิ่นต่างๆ ไม่ให้ถูกมองข้ามไปจากสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว อัจฉริยะกุล. คิดถึงครูแก้ว อัจฉริยะกุล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดาว, 2543.
- จักรีรัตน์ พงศ์พัฒนากร. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารและการพัฒนาของคณะละครวิทยุกระจายเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, 2543.
- ฉลองรัฐ ทิพย์พิมาณ. 45 ปี ก็นटना. กรุงเทพฯ : อินฟินิตี้เพรส, 2540.
- ชัยวิชิต อติศัพท์. คู่มือเจ้าหน้าที่รายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสัมพันธ์, 2542.
- ณรงค์ จันทรเรือง. บันเทิงไทยในอดีต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ท็อปแฟชั่น, 2539.
- นภาพรณ์ อัจฉริยะกุล. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2543.
- มานวิภา ตันตสุกฤต. “ละครวิทยุ,” วารสารมนุษยศาสตร์ (ตุลาคม-ธันวาคม) : 93-106 : 2523

วันเพ็ญ มีแต้ม. การผลิตรายการละครวิทยุ : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะเกศทิพย์. สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, 2527.

ศิวะพร หงส์จินดาเกศ. วิถีชีวิตประจำวันที่แสดงออกทางวาทกรรมในละครวิทยุคณะ “เกศทิพย์” พ.ศ. 2536. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ, 2537.

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. PODCAST หนึ่งในกุญแจแห่งความสำเร็จของสื่อใหม่ : www.torakom.com (ค้นหาเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555)

สกุลศรี ศรีสารคาม. PODCAST : www.slideshare.net (ค้นหาเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555)

สมควร กวียะ. สื่อมวลชนดลชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แก้วน้ำ, 2540.

สุพัตรา สุภาพ. เทคนิคการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพยุคใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมนิติ, 2536.

อรทัย ศรีสันติสุข. ลักษณะรายการบันเทิงทางวิทยุกระจายเสียง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2541.

Denis McQuail. Mass Communication Theory. 3 re ed. London, 1994.

Draft, Richard L. Organization Theory and Design. 7th ed. U.S.A. : South-Western College4 Publishing, 2001.